

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 8 ΙΟΥΛΙΟΥ 2003
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

Α΄. ΚΕΙΜΕΝΟ**Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Όνειρο στο κύμα (απόσπασμα)**

Την ανεγνώρισα πάραυτα εις το φως της σελήνης το μελιχρόν, το περιαργυρούν όλην την άπειρον οθόνην του γαληνιώντος πελάγους, και κάμνον να χορεύουν φωσφορίζοντα τα κύματα. Είχε βυθισθή άπαξ καθώς ερρίφθη εις την θάλασσαν, είχε βρέξει την κόμην της, από τους βοστρύχους της οποίας ως ποταμός από μαργαρίτας έρρεε το νερόν, και είχεν αναδύσει· έβλεπε κατά τύχην προς το μέρος όπου ήμην εγώ, κ' εκινείτο εδώ κ' εκεί προσπαίζουσα και πλέουσα. Ήξευρε καλώς να κολυμβά.

Δια να φύγω έπρεπεν εξ άπαντος να πατήσω επί μίαν στιγμήν ορθός εις την κορυφήν του βράχου, είτα να κύψω όπισθεν θάμνων, να λύσω την αίγα μου, και να γίνω άφαντος κρατών την πνοήν μου, χωρίς τον ελάχιστον κρότον ή θρουν. Αλλ' η στιγμή καθ' ην θα διηροχόμην δια της κορυφής του βράχου ήρκει δια να με ίδη η Μοσχούλα. Ήτον αδύνατον, καθώς εκείνη έβλεπε προς το μέρος μου, να φύγω άόρατος.

Το ανάστημά μου θα διεγράφετο δια μίαν στιγμήν υψηλόν και δεχόμενον δαψιλώς το φως της σελήνης, επάνω του βράχου. Εκεί η κόρη θα με έβλεπε, καθώς ήτον εστραμμένη προς τα εδώ. Ω! πώς θα εξαφνίζετο. Θα ετρόμαζεν ευλόγως, θα εφώναζεν, είτα θα με κατηγόρει δια σκοπούς αθεμίτους, και τότε αλλίμονον εις τον μικρόν βοσκόν!

Η πρώτη ιδέα μου ήτον να βήξω, να της δώσω αμέσως είδησιν, και να κράξω: «— Βρέθηκα εδώ, χωρίς να ξέρω... Μην τρομάξεις!...φεύγω αμέσως, κοπέλα μου! »

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Πλην, δεν ηξεύρω πώς, υπήρξα σκαιός και άτολμος. Κανείς δεν με είχε διδάξει μαθήματα κοσμιότητας εις τα βουνά μου. Συνεστάλην, κατέβην πάλιν κάτω εις την ρίζαν του βράχου κ' επερίμενα.

«Αυτή δεν θ' αργήση», έλεγα μέσα μου· «τώρα θα κολυμπήση, θα ντυθή και θα φύγη... Θα τραβήξη αυτή το μονοπάτι της κ' εγώ τον κρημνό μου!... »

Κ' ενθυμήθην τότε τον Σισώην, και τον πνευματικόν του μοναστηρίου, τον παπά-Γρηγόριον, οίτινες πολλάκις με είχαν συμβουλεύσει να φεύγω, πάντοτε, τον γυναικείον πειρασμόν!

Εκ της ιδέας τού να περιμένω δεν υπήρχε άλλον μέσον ή προσφυγή, ειμή ν' αποφασίσω να ριφθώ εις την θάλασσαν, με τα ρούχα, όπως ήμην, να κολυμβήσω εις τα βαθέα, άπατα νερά, όλον το προς δυσμάς διάστημα, το από της ακτής όπου ευρισκόμην, εντεύθεν του μέρους όπου ελούετο η νεάνις, μέχρι του κυρίως όρμου και της άμμου, επειδή εις όλον εκείνο το διάστημα, ως ημίσεος μιλίου, η ακρογιαλιά ήτον άβατος, άπάτητος, όλη βράχος και κρημνός. Μόνον εις το μέρος όπου ήμην εσχηματίζετο το λίκνον εκείνο του θαλασσίου νερού, μεταξύ σπηλαίων και βράχων.

Θ' άφηνα την Μοσχούλαν μου, την αίγα, εις την τύχην της, δεμένην εκεί επάνω, άνωθεν του βράχου, και άμα έφθανα εις την άμμον με διάβροχα τα ρούχα μου (διότι ήτον ανάγκη να πλεύσω με τα ρούχα), στάζων άλμην και αφρόν, θα εβάδιζα δισχίλια βήματα δια να επιστρέψω από άλλο μονοπάτι πάλιν πλησίον του κοπαδιού μου, θα κατέβαινα τον κρημνόν παρακάτω δια να λύσω την Μοσχούλαν την αίγα μου, οπότε η ανεψιά του κυρ Μόσχου θα είχε φύγει χωρίς ν' αφήση βεβαίως κανέν ίχνος εις τον αιγιαλόν. Το σχέδιον τούτο αν το εξετέλουν, θα ήτον μέγας κόπος, αληθής άθλος. Θα εχρειάζετο δε και μίαν ώραν και πλέον. Ουδέ θα ήμην πλέον βέβαιος περί της ασφαλείας του κοπαδιού μου.

Δεν υπήρχεν άλλη αίρεσις, ειμή να περιμένω. Θα εκράτουν την αναπνοήν μου. Η κόρη εκείνη δεν θα υπώπτευε την παρουσίαν μου. Άλλως ήμην εν συνειδήσει αθώς.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Εντοσούτω όσον αθώος και αν ήμην, η περιέργεια δεν μου έλειπε. Και ανερριχήθην πάλιν σιγά-σιγά προς τα επάνω και εις την κορυφήν του βράχου, καλυπτόμενος όπισθεν των θάμνων· έκυψα να ιδω την κολουμβώσαν νεάνιδα.

Ήτον απόλαυσις, όνειρον, θαύμα. Είχεν απομακρυνθή ως πέντε οργυιάς από το άντρον, και έπλεε, κ' έβλεπε τώρα προς ανατολάς, στρέφουσα τα νώτα προς το μέρος μου. Έβλεπα την αμαυράν και όμως χρυσίζουσαν αμυδρώς κόμην της, τον τράχηλόν της τον εύγραμμον, τας λευκάς ως γάλα ωμοπλάτας, τους βραχίονας τους τορνευτούς, όλα συγχεόμενα, μελιχρά και ονειρώδη εις το φέγγος της σελήνης. Διέβλεπα την οσφύν της την ευλύγιστον, τα ισχία της, τας κνήμας, τους πόδας της, μεταξύ σκιάς και φωτός, βαπτιζόμενα εις το κύμα. Εμάντευα το στέρνον της, τους κόλπους της, γλαφυρούς, προέχοντας, δεχομένους όλας της αύρας τας ριπάς και της θαλάσσης το θείον άρωμα. Ήτον πνοή, ίνδαλμα αφάνταστον, όνειρον επιπλέον εις το κύμα· ήτο νηρηίς, νύμφη, σειρήν, πλέουσα, ως πλέει ναυς μαγική, η ναυς των ονειρών...

Ούτε μου ήλθε τότε η ιδέα ότι, αν επάτουν επάνω εις τον βράχον, όρθιος ή κυρτός, με σκοπόν να φύγω, ήτον σχεδόν βέβαιον, ότι η νέα δεν θα μ' έβλεπε, και θα ημπορούσα ν' αποχωρήσω εν τάξει. Εκείνη έβλεπε προς ανατολάς, εγώ ευρισκόμην προς δυσμάς όπισθεν της. Ούτε η σκιά μου δεν θα την ετάραττεν. Αύτη, επειδή η σελήνη ήτον εις τ' ανατολικά, θα έπιπτε προς το δυτικόν μέρος, όπισθεν του βράχου μου, κ' εντεύθεν του άντρου.

Είχα μείνει χάσκων, εν εκστάσει, και δεν εσκεπτόμην πλέον τα επίγεια.

Δεν δύναμαι να είπω αν μου ήλθον πονηροί, και συνάμα παιδικοί ανόητοι λογισμοί, εν είδει ευχών κατάραι. «Να εκινδύνευεν έξαφνα! να έβαζε μια φωνή! να έβλεπε κανένα ροφόν εις τον πυθμένα, τον οποίον να εκλάβη δια θηρίον, δια σκυλόψαρον, και να εφώναζε βοήθειαν!... »

Είναι αληθές, ότι δεν εχόρταινα να βλέπω το όνειρον, το πλέον εις το κύμα. Αλλά την τελευταίαν στιγμήν, αλλοκότως, μου επανήλθε πάλιν η πρώτη ιδέα ... Να ριφθώ

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

εις τα κύματα, προς το αντίθετον μέρος, εις τα όπισθεν, να κολυμβήσω όλον εκείνο το διάστημα έως την άμμον, και να φύγω, να φύγω τον πειρασμόν!...

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποια είναι η σχέση της πεζογραφίας του Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη με τον ευρωπαϊκό ρομαντισμό (Μονάδες 9). Να αναφέρετε τέσσερα (4) σημεία του κειμένου που σας δόθηκε, τα οποία επιβεβαιώνουν τη θέση σας (Μονάδες 6).

Μονάδες 15

2. Ποια από τα χαρακτηριστικά της γλώσσας και του ύφους του Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη εντοπίζετε στο απόσπασμα που σας δόθηκε;

Μονάδες 20

3. Να εντοπίσετε τέσσερα (4) διαφορετικά εκφραστικά μέσα με τα οποία ο συγγραφέας ζωντανεύει το «όνειρο στο κύμα».

Μονάδες 20

4. «Δεν δύναμαι ... το πλέον εις το κύμα». Να σχολιάσετε σε μία παράγραφο (100-120 λέξεις) το απόσπασμα.

Μονάδες 25

5. Να αναγνώσετε συγκριτικά το απόσπασμα από το διήγημα «Όνειρο στο κύμα» και το επόμενο απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Η Δασκάλα με τα χρυσά μάτια» του Στράτη Μυριβήλη και να επισημάνετε τις ομοιότητες (Μονάδες 10) και τις διαφορές τους (Μονάδες 10) ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

Στράτης Μυριβήλης, «Η Δασκάλα με τα χρυσά μάτια», (απόσπασμα).

Η Σαπφώ τραβάει ίσια, ανοιχτά, με μεγάλες χαριτωμένες πλεψιές. Το κεφάλι της πέφτει κι ανασηκώνεται ρυθμικά,

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

και η θάλασσα, κάθε φορά που ανεγέρνει απάνω της, τη φιλά στο μάγουλο. Φορεί κι αυτή μαύρο μαγιό. Φαίνεται πίσω ο λαιμός κ' η πλάτη, σα λαξευμένη σε χλομό μάρμαρο πολύ δουλεμένο. Φαίνεται ακόμα το ένα μπράτσο της, έτσι που αναδύεται μαλακά μες από το νερό. (...)

Μια στιγμή η Σαπφώ γυρίζει τ' ανάσκελα. Κολυμπά μόνο με τα χέρια της, που δουλεύουν σα δυο γρήγορα κουπιά. Μικρά - μικρά κυματάκια σηκώνονται από τις άκρες τω χεριώ της, απλώνουν ως τις σκοτεινές μασκάλες και παίζουν γύρω στις κορφές των κόρφων, που ξεμυτίζουν από το νερό, στέρεοι σαν καρποί. Το μπανιερό κολνάει βρεγμένο πάνω στη γερή σάρκα.

Ο Λεωνής σηκώνει ταραγμένος τη ματιά, ψαχουλεύει με αγωνία ψηλά ένα γύρω, πάνω στο πράσινο μπουκέτο της Βίγλας. Σα να μην ήθελε να δει άλλος κανένας πως την είδε, ή σα νάνιωσε το μαγνήτη μιας άλλης ματιάς να τραβάει τη δική του σαν πετονιά από κει ψηλά. Και ίσα - ίσα του φάνηκε πως πήρε το μάτι του κάποια κίνηση. Σα να παραμέρισαν βιαστικά μια τούφα σκίνα, σα ν' ασπρολόγησε κάτι. (...)

Νιώθει ακόμα τη γλυκιά ταραχή να κυκλοφέρει μέσα στο αίμα του. Είναι το όραμα της Σαπφώς, που κολυμπά ανάσκελη. Κατόπι την είδε σαν πλεύρισε, και ξέρει πως την παραφύλαγε να βγει, την είδε όρθια, να πηδά με μικρά πηδήματα από βραχάκι σε βραχάκι. Ένα φτερωμένο κορμί περεχυμένο θάλασσα και ήλιο. Καθάριο, κρουστό σαν τα βρεγμένα βότσαλα. Ακούει τους αχινούς, κουβάρα, να σιγοτρίζουν τα μπλεγμένα τους αγκάθια. Αφήνει το ένα πόδι του να κρεμαστεί πάνω στο νερό. Μια τρίχα κοντά στο νερό. Η θάλασσα με τον ανασασμό της τον αγγίζει, τότε γαργαλά στη φτέρνα και πάλι αποτραβιέται. Μέσα στα ρηγά καθρεφτιούνται τα χρωματιστά ζωνάρια της βάρκας. Σαλεύονται σα νεροφείδες που παλεύουν ή αγκαλιάζονται, σγουραίνουν παράλληλα, κυματίζουν τις κουλούρες τους. Νιώθει κάτι που τότε στενοχωρεί. Είναι που άφησε τον εαυτό του να δει ολόγυμνη σχεδόν τη Σαπφώ. Η κυριολεξία δηλαδή δεν ήταν «άφησε τον εαυτό του». Γιατί

ΑΡΧΗ 6ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

είταν βέβαιο πως παραμόνευε τη στιγμή που έκανε να ξενερίσει. (...)

Είταν η γυναίκα του Βρανά, του πεθαμένου φίλου. Όμως είταν αλήθεια μια παίδα εικοσιδυό χρονώ όμορφη σαν καμιάν άλλη. Αυτό πια τόξερε, το αιστανότανε μ' ολάκερο το κορμί του. Την είδε μέσα στην αποθέωση της ομορφιάς της να αναδύεται. Από πάνω της να κρουνελίζει η θάλασσα κι ο ήλιος. (...)

Ένωσε μια καταφρόνεση για την κατάντια του, σαν πόνο μέσα στη σάρκα. Και παράσταινε τάχα το «όνειρο στο κύμα». Αηδία και ντροπή ... Και «όνειρο στο κύμα»! Η θύμησή του πήδηξε πάλι σ' ένα σάλτο καιρούς κι αποστάσεις, ζευγαρώνοντας απίθανα τις λεπτομέρειες. Θυμήθηκε πως είτανε του Παπαδιαμάντη κείνο το στερνό κομμάτι πούχε διαβάσει στο Βρανά πριν θολώσουν τα συλλοϊκά του.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα δεν θα τα αντιγράψετε στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: Μετά τη 10.00 πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ**ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**